

М. б. б
212

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ДРУШТВА СВЕТОГА САВЕ

ИЗДАЊЕ УРЕДНИШТВА «ГЛАСА НАРОДА»

НИКОЛА ПЕТРОВИЋ

И

ЊЕГОВ ДВОР

ЕПИЛОГ ЈЕДНЕ СРАМНЕ ВЛАДАВИНЕ

(Збирка аутографских докумената у 18 факсимила)

САРАЈЕВО

1919

ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

Г. Б. 6
212

ID = 4241075 УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45729
ДАР ДРУШТВА СВЕТОГА САВЕ

ИЗДАЊЕ УРЕДНИШТВА « ГЛАСА НАРОДА »

НИКОЛА ПЕТРОВИЋ

и

ЊЕГОВ ДВОР

Лука Ћеловић
БЕОГРАД
Luka Čelović
БЕОГРАД

ЕПИЛОГ ЈЕДНЕ СРАМНЕ ВЛАДАВИНЕ

(Збирка аутографских докумената у 18 факсимила)

САРАЈЕВО

1919

ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

До прије десетак и више година, — рецимо до 1905. — знало се за краља Николу да изиграва народног пјесника, да је по удајама својих кћери у пријатељству са страним дворовима, да ужива политичку и новчану заштиту Русије и да прима богате дарове од султана.

О његову народу постојало је историјом посвећено мишљење, да је добар и јуначан, али да се пати и да у масама напушта своју земљу ради коре хљеба. Путницима који су пролазили кроз Црну Гору падао је у очи жалостан контраст: дворови династије и биједа народа...

Завођењем устава 1905. год. открива се напоконцио режим, на коме је била заснована владавина у Црној Гори. Краља државне имовине — прво је што уочава Народно Представништво. За то и долази одмах у самом почетку уставног живота до сукоба између владара, који хоће да прикрије своје злоупотребе, и народа, који хоће да им стане на пут. Од тога времена краљ Никола губи равнотежу. Он претвара свој однос према народу у једну свирепу и беспримјерну политичку борбу, која достиже свој врхунац у мучким убиствима, стрељању и тамницама, али, која послије његове срамне капитулације, завршује у Великој Народној Скупштини у Подгорици са његовим збацивањем с пријестола.

Наравно, тај период његове владавине, тражио је подршке на страни. Он ју је и нашао у Аустрији,

којој се је, од повратка Карађорђевића у Србију, краљ Никола све више приближавао и којој је пружио прве податке у Настићевој афери против Срба у Аустро-Угарској. Глумац, који је својом лукавом игром знао у току 50 година да обмањује и своју околину и своје пријатеље, показао се свијету у правој боји.

Бечке, Петроградске и Цариградске архиве још нијесу проговориле о човјеку, који је био у исто вријеме питомац својих заштитника, плаћеник њихових непријатеља и издајник свога народа. Проговориће и оне! Већ данас може да се са сигурношћу оцрта карактер личности, која је Црну Гору довела до пропасти и која је са својом поквареном владавином била једини узрок народних несрећа и патња у тој српској краљевини.

По свом срцу и души краљ Никола припада кругу владалаца из средњег вијека. Саможив, грабљив, силовит, окрутан и лажан, он је у својој држави давао примјер свега што не ваља. Био је крвник, а правио се јагње; пљачкао је све до чега је долазио, а био је побожан, пјевао је о завјетној српској мисли, а сам ју је издавао. Немилосрдно је гонио сваког ко није вршио његову вољу. Емигрантима, који нијесу хтјели да га слијепо служе, спремао је убиства (Љубибратић, Дучић ит. д.) Војводе и прваке народа настојао је да смакне, ако су се само били истакли (војвода Марко Миљанов), а за један прохтјев својих синова био је у стању да мучки убија војне старјешине (смрт бригадира Блажа Бошковића), па да послѣ тога узима њихове синове код себе као ађутанте. Гдје није могла плоча (камен) да уклони политичког противника, радио је куршум, нож и отров (командир Никола Митровић, Милош Шаулић ит. д.)

Своје је жртве мучио са насладом и уживањем. Мокри конопци, врећице од пијеска, клинци под нокте, вода ледена до паса ит.д. то су му била омиљена средства (Илија Петровић-Куч, Петар Митровић, Петар Ђиноввић, Радисав Рачић, Михајло Јојић, Владимир Томић ит.д.)

И сам је силазио у тамнице да обиђе своје мученике. Тражио је гвожђа, разгледао волтове и са пакленом злоћом враћао се у своје дворове, срећан и задовољан што је својим очима утврдио муке заточених!

Док је тако на једној страни жарио и палио, дотле је на другој немилосрдно харао. Новац намијењен сиротињи, улазио је у његове дворове (случај са легатом од 100.000 рубаља), црвени крстови и завјештања добротвора падали су под његову руку; руско жито намијењено народу, он је продавао, провизије при државним поруџбинама он је са својим синовима примао, ђердане и миразе својих кћери он је присвајао; руском субвенцијом он је руковао — укратко његова су се имања на страни и у Црној Гори стално увећавала, док је народ у масама напуштао земљу «тек да стекне да се ками храни».

А што да кажемо о његовој политичкој трговини? Зар није у исто вријеме примао руску, турску и аустријску апанажу? Зар није данас на диспозиционом фонду Италије? Зар не ради свима силама да наше народно уједињење омете? Зар се и данас не купа у невиној крви оних, који хоће да одрже завјетну мисао уједињеног Српства?

Збачен вољом народа са пријестола земље коју је упропастио и срамно издао, краљ Никола може да продужи свој посао на који је навикао од оног

времена, кад са Србијом није хтио за ослобођење Косова да потпише ни најобичнију војну конвенцију и кад је, на сто јада, пристао да пошље црногорску војску против Фердинанда на Брегалницу.

Лична писма бив. краља Николе и чланова његове породице, која у одломцима објављујемо у овој књизи, приказују у правој свјетлости и њега и њих.

Документи на које се позива ова књига, непобитни су доказ колико је одлука Велике Народне Скупштине била блага и умјерена.

Својом сопственом руком исписао је бивши краљ у страницама својих писама цијелу своју душу. У потпуној наготи он потврђује све оно што се о њему мислило и наслућивало, и ми га видимо, гдје граби државно злато, гдје за неколико стотина хиљада гмиже пред сином и снахом, гдје у свакој злоупотреби учествује или као ортак или као покровитељ, гдје се удружује са нашим народним непријатељима и гдје с њиховом помоћи спрема засједе нашој уједињеној отаџбини. Мржња на Србију и пакост према свему што је српско, то је друга, али једнако силна и одвратна сила, која, као и злато покреће његову душу. Писмо Вилсону надмашује у том погледу све клевете некадашњих аустријских плаћеника.

А морал? Содома и Гомора! Све је у кући Николе Петровића допуштено, почевши од укривеног отрова па до отмице туђих жена!

Такав је, ето, бивши краљ Никола и његов двор!
Није доста збацити некога с власти.

На суд народа, на срамни стуб — треба да гласи посљедња ријеч витешке Црне Горе!

ЛОВ НА ЗЛАТО

Грамзивост за новцем нема граница код бившега краља Николе. Као владар једне независне државе он је био на платном списку свих наших народних непријатеља. Турска и Аустрија снабдијевале су га златом све до своје пропасти. Кад је нестало њих, дошла је на ред Италија. Ни његови заштитници нијесу олако пролазили. Русија му је давала годишњу апанажу, коју је он сам повећавао, узимајући дио од оне државне помоћи, која је била намијењена Црној Гори. И Србија, нарочито за вријеме ратова, плаћала је златом његове уцјене. Ни Црвени Крстови, ни државна каса, гдје је стално држао по једну своју руку, нису боље пролазили.

Дошла је катастрофа Црне Горе у 1915. години. Краљ је побјегао кришом из земље. Заборавио је своју војску, заборавио је народ, али није заборавио своје и туђе злато. Своје је узео собом, а државно је повјерио свом Министру Предсједнику да га пренесе с ону страну мора. Око овог злата отпочела је немилосрдна борба тек у Француској. Послије двије године дана, бивши краљ је однио побједу. Сву државну готовину у злату предао му је у По-у, на југу Француске, његов Министар војни. О тој пљачки даје непобитну потврду писмо књегињице Ксеније, датирано 19. октобра 1918. год. у По-у а којег извадак гласи:

« Јесте ли виђели и чланак о некоме злату државноме, који је био у Неји све до назад 2—3 мјесеца, па од једном пође да се прошета мало на Југ.

Е! јадна «Ина», не знаваше ништа кад кумљаше да јој то не улази у кућу! — »

Јесте ли виђели и
 чланак о ~~некој~~ некоме злату
 државном, који је био у Неји
 све до маја 2-3 месеца па
 од једном пође да се проиште
 мало на ју. Е! јадна «Ина», не
 знаваше ништа кад кумљаше
 да јој то не улази у кућу! —

ЊЕМАЧКО БЛАГО

Осим турског, аустријског и талијанског злата бивши краљ Никола је волио још једно, и то њемачко, нарочито откад је земљу и народ предао непријатељу.

«Новац ми је Бог» — то је чувена изрека престолонаследника Данила. По њој се он управља, по њој живи и ради. За њега у свијету не постоји ништа, што се не би златом дало измјерити. И отаџбина је предмет с којим може да се учини посао. То доказују његове операције на берзи са најмрачнијим типовима као што су Розенберг, Рошет и Маргилијес* — то доказују и његови преговори са непријатељем.

Познато је наимае, да је син краљев Данило преговарао у почетку рата са њемачким агентом Бернсдорфом о томе, да Црна Гора 1915. године закључи одвојено мир са Аустријом под цијену 5 до 20 милиона марака, обесњаних књазу Данилу. И збиља, догађаји у Црној Гори почеше се друкчије развијати: иза претходних дворских преговора напушта се Ловћен готово без борбе, краљ тражи депешом мир од Франца Јосифа и бјежи у иностранство за вријеме спремљене капитулације.

Прошло је послије тога извјесно вријеме, а у Швајцарској се појавио један повећи депозит, који је гласио на име Данилово.

Ево како о том њемачком новцу отац сину проговара:

* У јавној расправи пред војним судом у Марсеју изјавио је свједок Charles Roux, како је дошао до свога богатства и Маргилијес и књаз Данило:

«Једнога дана ја сам му (Маргилијесу) позајмио 5 франака да би могао вечерати. Неколико времена доцније сазнао сам, да се је он обогатио за вријеме Балканског рата у спекулацијама са Рошетом и књазом црногорским Данилом». (Извјештај «Matin»-а од 8. августа 1919.)

« Сад љу се повратит на они твој depôt у Швајцерску — Да сам ти Дано препоручен, један мали ђеличак за сиромаха твојега Тату! ма мали, мали, мали, од цигле 5, 6, 7, 8 стотина хиљада фр. па љу те слушати и би љу ти покоран и благодаран! »

Сад љу се повратит на они твој depôt у Швајцерску — Да сам ти Дано препоручен, један мали ђеличак за сиромата твојега Тату! ма мали, мали, мали од цигле 5, 6, 7, 8 стотина хиљада фр. па љу те слушати и би љу ти покоран и благодаран!

И МАЛО МИРАЗА

Кад му треба извући њемачку пару из депозита, којим Дашо у Швајцарској располаже, онда је бивши краљ мањи од мрава, послушно дијете свог рођеног сина: а кад треба да од снахе штогод измами, јер и она има свој депозит у Швајцарској, онда јој он просто гуче као грле из Германије, и обећаје јој благодарност ако се својега сиромаша Dussi сјети (тако га зове његова снаха). — Сиромаш је и потребан је, као што он то ситно казује а крупно подвлачи!

« Довиђења драги Дашо и будими здрав и жив и срећан с' том Малом здравом дебелом. Којој логано довикујем petite bouche petite Култур petit enfant Colossal сасвим полаку вељу да се не наиједи на мене и да ме сиромаша потребног незаборави ». *

*Довиђења драги Дашо и будими
Здрав и жив и срећан с' том Малом здравом
дебелом. Којој логано довикујем petite bouche
petite Култур petit enfant Colossal сасвим
полаку ^{вељу} да се не наиједи на мене и да ме
сиромаша потребног незаборави*

Ваш стао

* Изрази, којима се у овом писму служи бивши краљ Никола, односе се на њемачко поријекло кнегиње Милице. Он јој се умиљава као « малој Њемици » и набраја јој све оне надимке које Французи дају Њемцима.

ЗАШТО ЋЕ ИМ ЗАСЕБНА ЦРНА ГОРА

Још прије двије године дана знало се је, да престолонаследник Данило води преко својих повјереника преговоре с Аустријанцима о продаји « својих » шума у Црној Гори. Видећи, да му нема повратка кући, он је одлучио, да све своје непокретно имање прода и да се на тај начин обезбиједи за будућност. Јован Пламенац и Јово Поповић заступали су код аустро-мађарских банака престолонаследникову ствар. Као услужни и поуздани људи, они су своју улогу проширили и на државне и општинске шуме. У том послу заклањали су се за име једног « Енглеза », иначе по рођењу Нијемца, који је у аустријским новчаним заводима био јак акционар.

Лист « Уједињење » обазнавши за ту трговину с непријатељем у ратно доба, изнио је ствар на јавност, али је ту вијест упорно побијала влада краља Николе. Да је, доиста све било онако, као што се је вјеровало, потврђује ручно писмо бившега краља Николе, упућено Данилу, шта више, оно открива и суму од 100 милиона, коју је « Енглез » требао да положи. Јели при том бившем краљу било мало криво што је та пљачка удешена без његове владе, т. ј. без њега, јест, али он је и томе злу нашао лијека: поставио је Јована Пламенца за предсједника своје владе! Тако је Јован могао са Данилом најприје да прода туђе шуме, па да доцније сам себи даде « овлашћење ». Ето, зашто им је потребна засебна Црна Гора!

Из тога писма вадимо ове ретке:

« Драги мој Дано

Перјаник Илија Шарановић уручио ми је твоје писмо од 14 ф. врло интересантно и мало нешто тајанствено. Тајанствен је твој састанак са банки-

јером Енглезом као и замишљене финансијалне операције Јов. Пламенца и Јова Поповића. Сто милона франака није мала ствар да се тако на брзу руку ставе на расположење двојици црногораца који нијесу били овлашћени с' њим преговарати од стране владе црногорске за експлоатацију ни шума државнијех и Обштинскијема ни о гвозденој прузи по Држави. »

Зраци мој Јано

Берјаник Мила Шарановић уручио ми је своје писмо од 14. фебруара веома интересно и мало ми се шајанси веома. Шајанси веома је свој саставак са Банкијером Енглезом као и замишљене финансијалне операције Јов. Пламенца и Јова Поповића. Сто милона франака није мала ствар ^{да и тако на отуђује} ~~да~~ ^{свађе} на радост: ^{неке} двојици црногораца који нијесу били овлашћени с' њим преговарати ^{својом} од владе црногорске за експлоатацију ^{ни} шума државнијех и Обштинскијема ни о гвозденој прузи по Држави.

КАКО СУ СЕ БРИНУЛИ ЗА НАРОД

И ако су му Савезници и добротворна друштва стављали средстава на расположење, бивши краљ Никола са својом владом није водио много бриге о судбини интернираних у Маџарској. Установе, које су за помоћ интерниранима основане у Француској и Швајцарској, претворила је влада краљева у уносна трговачка предузећа за себе и своје пријатеље. Тако је дошло до консерва са месом а без њега, до папирних ципела мјесто кожних, напoкoн до продаје свега материјала, који су наши племенити добротвори у Енглеској, Америци и Француској намијенили Црногорцима у ропству. Док је тако поступано с тим установама, дотле је та иста влада немилосрдно сипала новац и намирнице онима, на које је бивши краљ рачунао да се може ослонити као на своје присталице. По дворскоме списку шиљало се само « вјернима » — за остале, како им Бог да.

У том погледу значајно је писмо књегинице Ксеније упућено бившем краљу. Писмо је датирано у октобру мјесецу 1918. год., дакле већ онда кад је ослобођење Црне Горе и Србије било свршено. У општој забуни која је због тих догађаја владала у двору, добра кћерка господарева помишља и на то, не би ли се Црногорци могли придобити, кад би се за њих и у посљедњем тренутку штогод учинило. Са « мало хране и хаљина » она мисли да купи савјест цијелога народа.

Ево како она пише оцу :

« а какво је мишљење о нама у Црну-Гору а особито код интернираних, не мислим да је најбоље. Немају повјерења у бољу будућност, па се никоме не мили ништа. — Од наше стране нити су били пажени, ни обавијештени, нити одушевљени.

Ако смо још на вријеме, за Бога да им се пошље мало хране и хаљина. »

Како је мишљење о нама у Урму-Тору а особито код интернираних, не мисли да је најбоље. Немају повјерења у Богу будућности, па се нико не мисли ништа. - Од наше стране нити су били патени, ни одави женени, нити одушевљени.

- Ако смо још на вријеме, за Бога да им се пошље мало хране и хаљина.

НЕКА НАРОД ГЛАДУЈЕ!

Како је краљ Никола био свиреп и бездушан према народу у Црној Гори, довољно је напоменути случај са исхраном земље у току овога рата. Радило се о томе да се народ, који је остао под непријатељем, помогне у храни и тако спаси од глади и смрти. Већина савезника напослетку је пристала да се по примјеру Белгије снабдијева и Црна Гора. И Аустрија је дала на то свој пристанак. Италија није била за то, а с њом је био и још један човјек: Краљ оне земље о којој се радило! У својој саможивој нечовјечности, — коју он, у осталом, није прикривао — он је овако рачунао: народ гладан, народ сиромашан најбоље је робље. Нећу други да му добро чини. Нека гладује и чека! А кад се крене у Црну Гору, појавићу се с хљебом ја — Народ ће бити мој!

С бившим краљем дијелио је мишљење у том погледу и његов пријатељ, талијански министар Сонино. До посљедњег тренутка краљ с њиме удешава да се храна у Црну Гору не шаље. И кад и његова влада осјећа, да је већ крајње вријеме обратити се шпанском краљу да он посредује за снабдијевање земље, бивши краљ Никола опет стаје томе на пут.

Да није онога што јест, природно би било да је он настојао баш око тога посредовања, јер би са добивеним заузимањем једне неутралне земље, могао лакше дјејствовати на саму Италију. Али, напротив! Он неће да то има у руци, него опет одлаже ствар, само да је онемогући.

У писму што га 27. септ. 1918. својом руком пише влади, а потписује мјесто себе свога ађутанта, бивши краљ Никола каже:

« Краљ је мишљења да се застане с' писмом краљу Шпанскоме док се буде знало хоћели Италија допустит превоз хране за народ ».

Крас је мислило да се зацртање с'ушесом
 крајом Уставом који се дје знао шта се
 Уставна г'оуј, м'у м'у шта се да крај

СВЕ У СВОЈ ШПАГ

Од свих похара, које је у Француској извршила влада бившег краља Николе, свакако је најдрскија она са продајом државне робе у Галипољу. Вриједност од преко 2 и по милијона франака уступљена је добрим ортацима за неколико стотина хиљада талијанских лира, и то када? Онда кад је већ српска офанзива на Солунском фронту постала пораз непријатеља!

Мјесто да оних 25.000 кабаница, оних 20.000 килограма коже, с оним великим количинама свите, лекова и осталог материјала упуте у Црну Гору као прву помоћ при њеном ослобођењу, харачлије краљеве нађоше да је најбоље стрпати сав Галипољски магазин у своје шпагове. Срећом, француске поморске власти обуставише већ готову пљачку, а добрим старатељима за народно добро пође за руком да смотају само коју стотину хиљада.

Чим је ова ствар изашла на јавност, за њу се је највише забринула књегињица Ксенија. За то она пише своме оцу, да влада његова побије те вијести, јер ће оне одјекнути и у земљи и међу интерниранима.

Тај одломак из Ксенијиног писма гласи:

« Јестели читали оно гадно Уједињење Бр. 22, гђе говори о продаји неке наше робе, кабаница, коже и др. — Ја знам да се нијесу помамили да то учине у ове прилике нити да то може бити, али би добро било да се демантује јер ће се чути код наших, дома и у логоре непријатељске па ће то проузроковати један ужасни утисак и рећи ће Андрија и компанија да смо се и ми лично користили, може бити! — »

Јесени пишем оно тада "Зидишће"
 бр. 22, где говорим о продаји неке
 наше робе, Рабатица, Ротке и др. -
 Ја знам да се нијесу подманили
 да то учине у ове прилике
 нити да то може бити, али
 би добро било да се детаљније
 јер ће се чути код наших,
 дома и у логоре. Непријатељство
 на то проузроковати је -
 = дан ужасни гитисар и рети
 ће Андрија и Комарија да оно
 се и ми мисмо Рористички.
 може бити! -

ОКОРЈЕЛИ АУСТРО - НИЈЕМАЦ

Никад није вјеровао, да ће праведна и велика ствар Савезника однијети побједу. Као подмукли аустро-њемачки скутоноша, он је са својим сином Петром ликовоао кад је руска војска одступала из Галиције, а одушевљавао се причама Даниловим о огромном топу, који руши белгијске и француске градове и ствара « читава језера » са својим гранатама. Аустрију је пазио као око у глави. Ни једне ријечи није противу ње употребио, ни онда кад га је она звала да потпише утаничени мир с њом, ни онда кад је она подизала вјешала у Црној Гори, ни онда кад је на хиљаде Црногораца одвлачила у своје мочварне логоре, ни онда кад је Црна Гора од глади умирала. У кући његова сина Петра свирала се у то вријеме аустријска и њемачка химна, док је у Бечу теферичио средњи његов син Мирко.

Дошла је велика јулска офанзива маршала Фоша. Нијемци су се из дана у дан повлачили под силним ударцима Савезника. Побједа је Савезничка била обезбијеђена. До посљедњег часа вјеровао је бивши краљ Никола у противно. За то га његова кћи Ксенија прекорава у писму од 19. октобра 1918. год.

« Оставимо наше ствари. — Него, Тата, што ово би са Њемцима? Рекох ли ви да ће војнички бити бјени? »

*Оставимо наше ствари -
Него, Тата, што ово би са
Њемцима? Рекох ли ви да
ће војнички бити бјени?*

ТАЛИЈАНСКИ НАЈАМНИК

Одмах по доласку у Француску бивши краљ Никола је настојао да се што више приближи Италији. Она још није објавила рат Њемачкој, а помагала је и храном и иначе оне, против којих је требала да се бори. У првој прилици и она је могла затражити мир у Бечу, исто онако као што је и он то 1915. г. учинио. Аустрија и Италија могле су, дакле, да му ваљају. И бивши краљ доиста успијева у том погледу. Италија му даје своју потпору и он постаје слијепо оруђе у њеним рукама. Она му даје новац, она га заступа код Савезника, она му обећава засебну Црну Гору, она с њим заједно води најбјесомучнију борбу противу Србије, коју хоће на исти начин као Аустрија да придави, и против Југославије коју неће да призна. Она, напослав с њиме удешава побуне у Арбанији и Црној Гори, да из невино пролирене крви извуче за себе и за њега заједничку корист.

Желећи у мјесецу априлу 1919. да побјегне из Француске и да се помоћу талијанске војске примагне Црној Гори, бивши краљ је упутио својој влади писмо, у коме излаже не само план тога бјегства, него и потврђује сарадњу италијанске краљице и владе у том предузећу.

Из тог писма вадимо ове одломке:

« Господину Министру Предсједнику

Краљевске владе с' Дружтвом.

Из акта вашег од 14 априла текућег, мене упућенога потврђујете пред моје очи ону патриоску вашу миса о добру домовине и мојему која је вас увијек руководила Тијем актом за који нијесам предходно био спремљен у очаватеми неодложну

потребу да Париз на пустим и пријед решења Конференције о Судбини Црне-Горе у року од три дана; Спрема тога ја ћу се већ од сјутра почет наређивати за мој полазак из Париза, наравно као што рекосте у ваш акт посље вашег споразума са Италианском владом о том питању.

Виђимо још једном дали би се мога наћи чесов средњи начин: на примјер: ви знате да Књаз Насљедник има свој Двор у Кап-Мартен удаљен од границе Италијанске само за 25 минута. Он је нас често позивао код себе он би пресрећан био да нас дочека. Били како било Господо да ми напуштавајући Париз ненапуштавамо земљиште Француске на тај начин јер ондолен у сваком могућем случају повољном или не с' ноге нам је прекорачити границу и доватит се Италије кад год бисмо хтјели

Тим лакше и кад неби имали средстава за прелазак отомобила и лађа с' којима Насљедник располаже, Краљица Јелена сазнавајући да би њени родитељи могли се преселит код Насљедника обећала је својој мајци да ће вазда држати један њен краљевски воз њој на расположење у Кап Мартен. Ту, у повољном или неповољном случају ријешења нашега питања на Конференцији ми би били таман као дасмо у Италију, а намјеру нашу бисмо укрили и тим што небисмо одолен дизали нако само за пут потребите ствари и објавили наш полазак као једно кратко осудство из Париза —

Овим начином мене се чини постиже се цијел и потребу коју ви истичете. А нетреба забора-

вити ни то да би подуже наше бављење у Италију било у Црну Гору непопуларно и да би га Србианци експлоатисали на нашу штету. —

У осталом ви ћете се споразумјети овде с' владом Италијанском а ја лично остајем при убјеђењу да је најбоља комбинација да се држимо на вар и одселењем у Кап Мартен осигурамо слободни прелазак у Италију.

Одлуке Великијех сила затећи ће нас у Кап Мартен таман онако као да смо у Италију — те ту одоцњења нема за повратак.

Међутим ми можемо наставит довече или сјутра разговор и измјене мисала о овоме предмету.»

Господину Министру Предсједнику
Краљевке владе у Београду.

Из акта вашег од 14 априла ~~Београдског~~ мене
упутна потврђујете пред моје очи ову тачност
вашу писма у вези додвине и ^{укупна} ~~пору~~ која је вас
у вези ^{законичан} ~~поддржава~~ ^{архива} ~~Београдског~~ ^{оно} ~~актом~~ ^{својим}
у вези ^{оно} ~~у~~ ^о ~~о~~ ^{неодлучно} ~~потврђу~~ ^{да} ~~Београд~~
на ~~у~~ ~~вези~~ ~~и~~ ~~у~~ ~~вези~~ ~~решава~~ ~~Конференције~~ ~~о~~ ~~Црној~~
~~Гори~~ ~~и~~ ~~року~~ ~~од~~ ~~два~~ ~~дана~~;

Срема ^{од} ~~што~~ ^{од} ~~ја~~ ^{од} ~~ту~~ ^{од} ~~се~~ ^{од} ~~обав~~ ^{од} ~~да~~ ^{од} ~~на~~ ^{од} ~~ваши~~ ^{од} ~~за~~
мој ~~у~~ ~~вези~~ ~~и~~ ~~у~~ ~~вези~~ ~~на~~ ~~равно~~ ~~као~~ ~~и~~ ~~у~~ ~~вези~~ ~~ре~~ ~~ко~~ ~~се~~
у ~~ваши~~ ~~акти~~ ~~на~~ ~~ваше~~ ~~споразум~~ ~~на~~ ~~ваше~~ ~~са~~ ~~Италијанском~~
владом ~~о~~ ~~та~~ ~~м~~ ~~у~~ ~~вези~~.

Butjuno je ^{jam} jeo ^{na} jednoj ^{na} noći se noću rečev sredni
 narun: naučnjak. On znače ga Kras naslednik una
 s brj Ibrj i Kati Martine i gase od strane litvanijanke
 samo za 25 kungula. On je nas rečlo udsuao kod sebe
 on ja upečetak suo ga nas goveka. Eum kako suo
 Tocioto ga mu naučnje bajtku upečd nenačju labar.
 Senak u de ^{na ovaj narunjer} ~~franzuzke~~ ~~de~~ ~~ondoren~~ i obatom nozhen
 Cuzajz uobranom umi ne čose nanje ~~uobranom~~
 upekoru ude strane i govama i se ~~uobranom~~ ~~de~~ ~~ondoren~~ ^{uobranom}
~~ga bna narun obo narun~~ ~~de~~ ~~ondoren~~ i Kuz nedu
 unam srednoba za upekoru obo narun i raka čkoma
 Na asidnik pasuara ope, Krasnja Jerena sa zna bajtku
 ga du kenu podnisev noz mu se upekoru kod naslednika
 ovekara je stroj majku ga te baža grotolu jedan men
 Krasetka boz noz na pasuara ope i Kati Martine.

Uju i uobranom umi uobranom Cuzajz rešena
^{namia narun na kod narun}
^{mi ja suo narun} ~~narun~~ ~~de~~ ~~ondoren~~ i Kuz nedu
 nauč duano upekoru i uobranom uobranom uobranom
 nako samo sa aju uobranom uobranom uobranom
 uobranom kao jedno Krasno obo narun i obo narun - ^{uobranom}

Obo narunom mi se uobranom uobranom uobranom
 koji bu uobranom uobranom. A narun je uobranom na uobranom uobranom
 nam narun i uobranom narun i uobranom narun i uobranom narun
 ekito narun na narun uobranom.

U uobranom obo narun bu te narun se uobranom =
 narun obo narun uobranom uobranom a narun narun
 narun uobranom ga je narun narun narun ga se narun
 na narun i uobranom narun i Kati Martine obo narun obo narun
~~narun~~ uobranom i uobranom.

Obo narun narun narun narun narun narun narun
^{onako} narun narun narun narun narun narun narun narun
 sa narun narun.

Narun narun narun narun narun narun narun narun
 narun narun narun narun narun narun narun narun

ПРОТИВ СОЛУНСКОГ ФРОНТА

ИЗДАЈНИЧКЕ СПЛЕТКЕ БИВШЕГА КРАЉА НИКОЛЕ

Од свог доласка у Француску бивши краљ је настојао из петних жила да створи било какву војну јединицу, да би пред Савезницима могао рећи, да ипак није сву војску предао Аустријанцима. Али, Црногораца је врло мало избјегло из земље. Од њих се ни једна чета не би дала створити. За то је он бацио око на оне Херцеговце и Бокеље, који су као добровољци избјегли из Црне Горе пред непријатељем. Њих је било до двије хиљаде. Преко својих агената бивши краљ је код њих ширио nerede и смутње. Главна му је брига била да те људе извуче из солунскога фронта, гдје су они као војници вршили своју српску дужност. Његова је влада отворено на том радила, да нико од њих не остане у српској војсци. Циљ је био јасан: створити за краља Николу један жандармеријски одред с којим ће се ући у Црну Гору и ослабити за коју хиљаду људи српску војску на Битољу и на тај начин помоћи непријатеља.

Од тих својих ниских намјера није одустао бивши краљ ни онда кад је српска војска у септембру прошле 1918. године сломила бугарски фронт.

Ево, што у том погледу пише он својом руком свом министру војном 27. септембра 1918. године:

« Ако имате икаквога начина ставити се с' ким у вези од онијех Црногораца или Бокијеља кои су у Бизерти јавите им да је ствар формације наше Црногорске легије коначно и повољно ријешена само мјесто и дан још није означен за окупљање исте — спрема томе нека се држе наредни поћи

онамо ће ће им се јавити да пођу а на сваки начин да одреку позив да пођу у Македонију. »

Ако ипак не икаквога начина ствара се с'ким у виду од омијет Црногораца или Боснијана који су у Бисерцима јавили и да је савар формације наше Црногорске легије коначно и потпуно ружинска само мјесто и дан још нису оснажен за отуђавање. иде - спрема ипак неки еуре народни ипак онамо ће ће ипак јавити да пођу а на сваки начин да одреку позив да пођу у Македонију

ЛАЖНИ РЕПУБЛИКАНАЦ

Већ сама помисао да ће се српски народ ујединити, доводи бившега краља Николу до очајања. Он то уједињење не може да схвати друкчије него као свој лични и породични пораз. Он зна што о њему мисли Црна Гора коју је издао, и цио српски народ који га је упознао. Он зна да му у нашој уједињеној држави мјеста нема. За то он мрзи душмански Србију, јер је она и на Крфу и у Солуну још увијек борац за народну мисао и јер се око ње ствара наше уједињење. Док је Аустрија била читава, он је био за независну Црну Гору и тражио за њу комад Србије, а кад је ратна срећа почела да издаје централне силе, он је постао Југословен на бечки и пештански начин. У томе га затичу догађаји на српском фронту. Из побједи у побједу јури српска војска. Бугарска и Турска пропадају. Загреб, Сплет и Љубљана спремају проглас уједињења са Србијом. Уједињење, дакле, већ је неизбјежно. То види и бивши краљ и њему не пада на ум да то дјело помогне, него да га поквари, а покварити га може тако, ако се он изјасни за републику, т. ј. за такав облик државни, за који народ српски — по самом признању краљеву — није зрио. Послије кад народ сâм лупи главом о зид — биће ћара и за Господара! У тим намерама пише краљ Никола 19. октобра 1918. год. својој кћери Ксенији, између осталог, ово:

« Прокламирали се Уједињење наравно изаћи ће једна прокламација Српском народу зато. Ја ћу се међу тим прибрати да виђу како ће ствар поћи па ако виђех да је озбиљно — ја ћу учинити један Гест: а тај је ови:

Проглас Републике за све Србе и Југословене и абдикација оба Српска Краља и обије династије.

Српски народ није здрио за Републику али за напредни Свијет Срба и Југославена тај Гест мој би био примјен с' одушевљењем и у кратко вријеме учинио обрат на доданашње стање и режиму.

Тако се мене чини — може бит да се и варам —
Ма ја неznam што би ми друго и оставало. »

Прокламација се — једнакост наравно
и да ти неједна прокламација Српском
народу зашто. Јако се мету тим прокламацијама
да бити како ти ствар и да ти тако
битет да је озбиљна — јако учини
један Гест: а тај је ова.

Проглас Републике за све Србе и
Југославене и абдикација ова Српска
Краља и овије династије.

Српски народ није здрио за Републику
али за напредни Свијет Срба и Југосла-
вена тај Гест мој би био примјен
с' одушевљењем и у кратко вријеме
учинио обрат на доданашње стање и
режиму.

Тако се мене чини — може бит да
се и варам — Ма ја неznam што би ми
друго и оставало

НАЈНОВИЈЕ ИЗДАЈСТВО

КРАЉ ДЕНУНЦИЈАНТ

Долазак предсједника Вилсона пада већ у оно вријеме, кад је изгласано уједињење Црне Горе са Србијом и збацивање краља Николе. Ту прилику опет хоће да искористи најурени краљ. Али на какав начин! Он рачуна да му је најзгодније ухватити Вилсона у тренутку док је овај можда још необавијештен о нашој ствари. Лаж и клевета изгледају му као најпodesније средство, и он се одлучује да на тај ниски начин придобије за себе великог поборника правде и народне слободе! Писмо, које је он упутио Предсједнику Вилсону кипи пакленом мржњом против Србије и садржи такве ниске клевете, којима се данас не би служиле ни пропалице Настићева* кова. На жалост, син српске земље и краљ једне српске државе нашао је да баш њему доликује тај срамни посао туђих најамника. Лажни пјесник српског уједињења, дволични потписник уговора са кнезом Михаилом, одиграо је одједном своју улогу и сам се сурвао у најдубљи глиб, чим је народ извео уједињење и чим је творац капитулације остао без пријестола. Остављамо на страну плачни глас бившега краља, с којим се обраћа Вилсону говорећи му о свом збацивању; остављамо на страну и његове измишљотине, да су српске «бомбе» припремиле то дјело; остављамо напокон и његове жалбе да се наши велики Савезници управљају по «бестидним савјетима Србије».

Све су то ситне лажи и клевете, преко којих би се могло и пријећи да их није рука краљева на хартију ставила. Али има нешто друго, дрскије и гнусније: Србија је узрок рата,

* Проказивач афере с бомбама на Цетињу и велеиздајничке афере у Загребу.

она је творац Сарајевског атентата, она је крива за 20 милиона погинулих, она је одговорна за све — она, Србија и цар Виљем!!

То пише Предсједнику Вилсону бивши краљ Црне Горе, то тврди он и на тај начин хоће да омрази Србију и српски народ у очима човјека, по чијим великим начелима треба уредити свијет, и то баш у часу, кад пред Конференцијом Мира има да се ријеши наша народна будућност.

То пише и тврди бивши краљ Никола онда, кад и Нијемци и Аустријанци признају да су они одговорни за рат, кад и њихови документи утврђују њихове освајачке намјере, кад и сам Беч изјављује да је Србија невина у Сарајевском догађају! Посљедњи Аустријанац, који и послѣје свих доказа и свих јавних докумената свјесно тврди једну стару и бестидну лаж, то је најурени краљ Никола.

Ево, како он пише Предсједнику Вилсону:

« Предраги и велики пријатељу.

Тешка и неумољива потреба ставља ме у положај да морам да се огријешим о сва правила церемонијала и пристојности. У самом тренутку кад се искрцава велики човјек побједе и свјетскога мира, ја долазим пред њега као први међу молитељима који траже његову правду и заштиту.

Јучер је у једној од главних вароши црногорских проглашено моје збацивање с пријестола помоћу српских бомба и новца, који је просут у народ умирући од глади. Тако је уједињење моје државе са Србијом одлучено злоупотребом српских војника и то у тренутку, кад је пет хиљада црногорских првака, од којих двије хиљаде официра, било у аустријским концентрационим ло-

Луна Ћеловић
БЕОГРАД

~~Лука~~ 31 ~~Ћеловић~~
БЕОГРАД

горима и кад је њихов краљ од Савезника био задржан у Француској.

Ако се усуђујем да Вам пишем, Господине Председниче, то чиним само из страха од интрига српских и оних који их помажу, да би унапријед задобио добру вјеру највећег човјека у овом вијеку.

Ма како да су били бестидни (Срби) ја сам био први да им пружим руку, објављујући први Аустрији рат, премда сам био увјерен, да изазивање потиче с њихове стране убиством у Сарајеву и од њихове Црне Руке. Злочинство извршено над престолонашљедником и његовом женом било је узрок, зашто свијет данас оплакује двадесет милиона жртава. Страшна помисао, да та земља неће да увиди почињени злочин за који је она одговорна пред човјечанством исто као и Вилем! »

Très cher et grand ami

*grâce à
une téméraire nécessité pour moi
me met en posture de contrevention contre
toutes les règles du protocole et les convenances
établies. Au débarcadere ^{même} du Grand homme
de la victoire et de la paix je viens un des
premier solliciteurs ^{de} sa justice et sa protection*

Hier dans une ville
 principale de Monténégro ma déchéance
 a été proclamée par ~~force~~ ^{à l'effet} de 3 bombes ^{sous} et de leur
^{sur la profusion d'argent}
 par une population moment de faim. La Reunion
 de mon Etat à la Serbie. ~~Neuf mille~~ fut aussi
 écrit. et cela pendant par l'abus de soldats
 serbes et ^{cela} au moment ^{ou} quand les gens Monténégro
 notables dont 2000 officiers n'ont pas rentrés
 des camps de concentration autrichien et que leur Roi
 était retenu par les alliés en France.

Si je me permets de vous écrire Monsieur le
 Président c'est encore par crainte d'intrigues
 venues de serbes et de ses complices pour préparer
 à captiver l'armée la bon
 votre religion du plus grand homme du siècle

Tout perfides qu'ils sont j'ai été le premier
 à leur tendre la main et déclarer la guerre à
 l'Autriche le premier, tout en étant convaincu
 que la provocation vient de leur côté par l'assassi-
 nat de Sarajevo et leur Main Noire. Le crime
 commis sur l'Archiduc et sa femme fut la
 cause que le monde déplore ^{aujourd'hui} 2000000 de victimes

Pensée effrayante que ce pays ne veut pas se
 rendre compte du crime commis et dont il respon-
 sable devant l'humanité autant que Guillaume

САВЈЕТИ ДАНИЛОВИ

За вријеме побједоносне српске офанзиве, што је мислио бивши краљ Никола, а што његов син Данило? Црне су их окупиле мисли. Гледајући слом свога побратима Фердинанда у Софији, бивши краљ се жали сину и страхује за своју судбину. На то га Данило тјеша и поучава: «Ако им воља Савезницима буде да не постојимо ви сами ништа помоћ неће те моћи. Буде ли им воља да се остане, остати ће се; па хтио ко или не хтио.» Али ту га издаје мирноћа: долазе му на памет оних 4000 комита о којима му отац јавља, и он болно узвикује:

«Ако су 4000 комитација у Црну Гору стигли и толико агената Србијанских, нема вам данас више тамо ниједног праваша, ноће их све по убијат»

И пошто по његову мишљењу нема више «праваша» у Црној Гори, треба чекати што ће се у Србији догодити. Тамо може «свако чудо» да настане. Он већ унапријед осјећа сласт крви. У својој растрованој души он замишља покоље у Србији, смрт краља Петра и Александра, истребљење српске династије — сва зла која може дивља страст да жели. И син оцу даје савјете да не поквари оно што се ондје спрема, него да буде стрпљив и опрезан.

Ево с каквом пакосном злурадошћу пише о том овај изрод, који је једном требао да сједне на пријесто једне српске државе:

«Проносе се у Ницу најгрђи гласови за Александра, Петра и Пашића од народних посланика и других Србијанаца нехоће ниједан и несмије се

ниједан повратит у Србију од страха. То су при-
јетње њима [свијема, свако чудо и сваки кастиг
очекује се од часа до часа а све се бојим да ће те
ви покварити све са вашим хитањем и са оним
што никада није сте могли оставит а то је « jouer
le petit role d'employer » Не за Бога више тога, но
импонирате и мирно стојте. »

Ако су човоо Комитација у Београду
Тору стигли и пошто агента
Србијанских, нема вам данас више
тако ниједног праваша, поће их
све ио убијати.

Дрпом се се у Нишу најиртегласом
за Александра, Петра и Василија
од народних посланика и других
Србијанаца нехоче ниједан и не-
тије се ниједан повратити у
Србију од страха. То су пријетње
њима свирма, свако чудо и сваки
кастиг очекује се од часа до часа

a sve se bojim da te više ni potkivaram
che sa banom x itamaem i sa onim
mo nika da ni je sa mo im o stavim
a mo je "jouer le petit role d'employe"
Ne za Boia vi me mo ja, no im potkivaram
i mirno sto o je im.

ПОКУШАЈ С ДАНИЛОМ

У Париз стижу прве вијести о Великој Народној Скупштини у Подгорици. То дјелује на бившега краља и његову околину као гром. Он напушта своју « Републику », о којој је тако лијепо сновао са кћерком Ксенијом. Полазак српске владе у Београд и у Југославију мијења раније његове планове. За то он хоће мјесто « Републике » да пошаље у Црну Гору своју владу, или боље, свога сина Данила « с друштвом » (како он у једном писму звучно назива своје министре), а он сâм да остане у Паризу и да чека догађаје. Али, Данило неће о томе ни да чује.

Какав повратак у земљу из које је он побјегао пред аустро-њемачку офанзиву још у августу 1915. године, и у коју није хтио да се врати за неколико мјесеци, кад је она објавила рат његовој тазбини!

Страхујући као сваки мекушац за своју кожу, престолонаследник Данило одбија позив да пође у Црну Гору, позива се опет на своју ратну « болест » (његово слијепо цријево) због које не може « ни у цардин изаћи » и изналази разлоге због којих би још требало остати у Француској.

Писмо је писано 5. децембра на Кап-Мартену. Из њега вадимо ове одломке :

« Без да не гледамо на прилике и на чуда која се догађу, ја вас молим и преклињем немој те владу ни никога сада шиљати тамо док се ствари подпуно не ријеше док неби од наших људих кодошао док неби дошла депутација народне скупштине. »

Краљев син, за којег су сви догађаји, почевши од слома Њемачке и Аустрије па до нашег уједињења « чудо које се

догађе, » још и овдје помишља на « наше људе » и још се тјешу да би депутација народне скупштине, дошавши у Париз, могла доћи — по њега и његова оца!!

Али, мало доцније, у истом писму он мијења мишљење:

« Ако је велика Скупштина што ријешила у Подгорицу као што се чује, нема тамо поласка вашој влади, док опет не дођу друге прилике. »

Без да не гледамо на прилике и на чуда. Кога се допату, ја вас молим и преклињем немојте владу ни на која сага ш и ма ти ста но док се ствари п о д и ч н о н е р и ј е ш е док неби од наших људи ко дошао док неби даша депутација народне р и ј е ш е.

Ако је велика Скупштина ш т о р и ј е ш и ла у Подгорицу као ш т о с е ч у ј е, нема т а м о поласка в а ш о ј в л а д и, док о п е т н е д о ђ у д р у г е п р и л и к е.

БЕЗ НИЈЕМАЦА И ЊЕМИЦА НА БАЛКАНУ

У истом писму у коме се извињава оцу што не може поћи у Црну Гору, престолонаследник Данило износи још као разлог и то, што о њему мисле Савезници. То његово лично признање гласи:

« А сад Драги Тата о мојему положају неколике ријечи. Ви знате као што свако зна да мене савезници сви, осим двора Инглеског смртно мрзе, и немају у мене ма никаквог повјерења но ме сматрају за Њемца, за њиховог Крвника. Они би мене сјутра били у стању створити свака чуда и самном би се поступило, ако не грђе ма онако као са Краљем Грчкијем. Нећемо више Њемаца и Њемица на Балкану веле французи! »

А сад Драги Тата о мојему положају неколике ријечи. Ви знате као што свако зна да мене савезници сви осим двора Инглеског смртно мрзе, и немају у мене ма никаквог повјерења но ме сматрају за Њемца, за њиховог Крвника.

Они би мене сјутра јили у сшању
 саворити свака гуда и сакном
 Би се постигнито, ако не грђе на
 пако као са Краљем Грцима.
 Нећемо више Немца и Велика на
 Балкану - вели французи! —

И док тако над самим собом нариче цетињски Нијемац, који је у августу 1915. год. ишао на виђење грчком Константину, а за тим на погодбе Берндорфу, није никакво чудо, што он, пишући о свом ништавилу завршује с овим уздахом:

« Бар да човјек има за собом Русију, цара и великог Књаза па да се борити може; али ђаво не да! »

Бар да човјек има за собом
 Русију, цара и великог Књаза
 па да се борити може; али ђаво
 не да! —

ОТАЦ И СИН

ЛОВЋЕН ЗА ПАРЕ, ПАРЕ ЗА КОЦКУ, А ПАРЕ И ТАЈНЕ ЗА ЖЕНУ

Најмлађи син бившега краља, Петар, по злу је познат свима и свакоме. Имајући у себи два највећа порока, коцкарство и разблудност, он је већ самим тим склон да учини све и да не зазире ни од чега. Ништа му није свето. Он може да учини све што божји и људски закони забрањују, а да се при томе његова савјест ни најмање не узбуни. Као такав и као очев мезимац он је добијао у земљи положаје за које није имао никаквијех способности (послије убијства Блажа Бошковића команду његовијем одредом) и у таквим приликама за које он није ни по чему дорастао (команду у европском рату Ловћенскијем одредом). Његова је задаћа била да у Будви дочека аустријског војног аташеја Хупку и да с њим отпочне кобне преговоре. Тајну тих преговора чува он. С њом прави притисак на оца кад год хоће да добије новаца; пријетећи да ће је открити, он постизава све што од својих родитеља затражи.

За то му у новембру 1918. год. отац пише овако :

« Драги сине.

Ти се поново обраћеш мене да пошљем једнога пуномоћника да с' тобом пође на просидбу твоје избранице као заступника мог и твоје Мајке, јер иначе велиш да ћеш учинити један скандал у који ће пострадаћ част нас двоице и све фамилије; за избјећи ту непријатну могућност ми би били готови одазвати се твојој жељи али само под овим условом :

Драгун Луна .

Ти и се пошто отпакем мене га уопште
 једнога урно мотука га ~~на~~ с'у одон уопте
 на аповиды убоје уздјарује као Застауника
 своја и убоје Мајке , јет унаре берану га
 тем урнуиет један скартак у кон те уопште
 рачи нас збоје и че спанује ; Да у сјету
 уы неупјасуы норуноу му ^{ду} ~~уоп~~ јуна
 Творбу одасбау - се убојој Абу ам сано уо
 убуе уарбу .

ДВА ПРОСЦА

Просе жену и за жива мужа,
жену брачну и неразведену,
ни законом грађанским ни црквом!

(Најновије пјесничко дјело краља Николе.)

Син хоће да се жени. Хоће да преотме живу мужу закониту жену. Али то још није све. Син је књаз и он хоће да у тој отмици узме учешћа и његов отац, јер он као краљ и глава породице треба да издржава сина и невјесту. За то син тражи од оца да му он проси «туђу жену и за жива мужа», као што се о томе пјеснички изражава бивши краљ Никола. Отац на то не пристаје, али кад му син пријети да ће открити све тајне у које је посвећен, бивши краљ одмах прима да буде просац своје сину. Што је црква, што је закон кад се ради о њиховим срамним дјелима! Све он то баца под ноге, а тражи од свог разблудног сина само то, да му овај донесе увјерење од три поштена (?!) чојка да би се и у овакав посао могло уложити!

То увјерење, писано руком бившега краља Николе, гласи:

« Ми доље подписати пред Богом и пред људма по души и савјести исповиједамо да Њ. Њ. В. В. Краљ и Краљица би могли без икаквог за зора, поговора и примједбе послати свога опуномоћеника да проси руку за њиова сина К. Петра Госпође Виолет Брунет Жене удате и брачно неразведене ни Грађ. законом ни црквом... »

^{урада}
 Ми горе удна ела уред

Борна и уред уз на од згину и сајуда устројдана
 га Н. Н. П. П. Крел и Крелуге су норан Јас утакли
 За Јопа, и оостота и апунјед се мајста уо крају евоа
 оузно нотенуке ге апору ^{за уота ера к. бенте} ~~пју~~ Јоуофе Буоуеиу Опуеиу Ја
 ебуоуе еана ~~к. бенте~~ ^{Иене} ~~у дајке~~ уоферо репариде
 Поу Плат. Ја Кору на ~~к. бенте~~,

СТАРЕ ЋУДИ А НОВА ВРЕМЕНА

МУЧКИ ПОКУШАЈИ

Омркнути а не осванути — то је било старинско и омиљено правило које је бивши краљ Никола примјењивао на све своје политичке противнике. Колико их је главом платило у 60 година његове владавине! Гдје није стизао куршум, стизао је отров*; гдје није смио да се чује пуцањ, радио је нож — засједа је чекала све оне, који нису усред бијела дана могли да се стрпају под волтове.

Тај стари начин са « филџаном кафе » или са ножем из помрчине очувао је бивши краљ и за свог боравка у Паризу. Његова је влада спремала и ту мучка злочинства, да се ослободи оних који су краљу и њој на путу стајали. Покушаји, који су у том погледу спремани против Црногорског Одбора за Народно Уједињење, налазе потврду у овом одломку, што га вадимо из писма књаза Данила упућеног бившем краљу Николи, 5. децембра 1918. год.:

« Све се бојим да се што не догоди тамо А. Радовићу од нашијех. То би само пало на вас и угодило се французима, Србијанцима и свијету бијеломе а са тим не бисте ништа постигли. — Грлећи вас обојицу нај срдачније и нај милије
Твој Данило. »

* И сад, недавно, учињен је један покушај те врсте. Пред француским војним властима у Котору изјавио је Симо Вукотић, да је по наговору дворских агената имао доћи у Црну Гору и ту отровати војводу Стева Вукотића и убити Андрију Радовића. За то да му је обећана награда од 5.000 франака и чин поручника у војсци, што је купи у Италији бивши краљ Никола.

Све се бојим да се што не догоди тамо
 Х. Радољичу од нашијех. То би
 само пало на вас и годило се
 французима, Србијанцима и свијету
 Сијерома а са тим не бисте ништа
 по стилима. —

Грети вас обојицу нај сродније
 и нај милије

Жваз

Даница

САДРЖАЈ

Предговор	3
1. Лов на злато	7
2. Њемачко благо	9
3. И мало мираза	11
4. Зашто ће им засебна Црна Гора	12
5. Како су се бринули за народ	14
6. Нека народ гладује!	16
7. Све у свој шпаг	18
8. Окорјели Аустро-Нијемац	20
9. Талијански најамник	21
10. Против Солунског фронта	25
11. Лажни републиканац	27
12. Најновије издајство	29
13. Савјети Данилови	33
14. Покушај са Данилом	36
15. Без Нијемаца и Њемица	38
16. Отац и син	40
17. Два просца	42
18. Старе ђуди а нова времена	44
